

Stond het eigen wezen in zijne groote lijnen, in zijne grondgedaante, binnen het geweten van Gustave van de Woestijne al heel vroeg vast, en kan men dan ook zeggen dat hij al heel vroeg rijp was, — het kwam nog alleen op den graad van rijpheid aan en het gehalte aan zoet en voedzaam sap, — het zou zich dan nog alleen in den zin van verdieping en vormgeving wijzigen. Meer van gevoelige dan van intelligente geaardheid, zooals ik u van bij den aanvang zei, kon zijne personaliteit zich van bij zijn achttiende jaar tot op heden zoo goed als ongewijzigd handhaven. Voor schilders is eene te groote schranderheid in deze een gevaar: zij is een bron van twijfel, van talmende aarzeling, van een vaak te vergeefs zoeken. Zooals domme schilders (en in dit land zonder grondige kultuur zijn ze meer dan waar ook talrijk,) — zooals domme schilders zich door de mode bij den neus laten nemen (en hunne zintuigelijkheid laat hun dikwijls toe, er waarlijk zeer modiëus uit te zien), vragen de al te intelligente schilders zich wel eens en al te gemakkelijk af, of de mode ze misschien niet van hunne geestelijke onrust genezen en verlossen zal; of nieuwe vormen hun misschien toelaten, hunne chaotische ziel tot de eindelijke uitdrukking te brengen. Want al te schrandere kunstenaars plegen genie te missen en zijn doorgaans zwak, daar schranderheid wel eens verdorrend werkt. En aldus hangen ook zij, hoe begaafd ook, voor eene goede maat af van de uiterlijke wereld.

Met meer gevoelige, daarom nog geenszins domme naturen gaat het meestal andersom, voor zoover dat gevoelige goed-onderlegd, beproefd en eerder rustig dan woelig zij. Die probate zekerheid is, met een rijken ondergrond, van Gustave van de Woestijne, die niet van stormen houdt, al heel vroeg het gelukkige eigendom geweest.

Uit het bovengemelde moge duidelijk blijken, dat het maar weinig zin zou hebben, het oeuvre van den schilder te gaan verdeelen in tijdvakken. Zeker, de levenswisselvalligheden, hem niet altijd even zacht, maar die hij met zijne onwankelbare gemoedsrust — of noem het zijn geloof, — vol betrouwen te boven wist te komen, zouden hem ook wel met een stomp langs hier en een duw langs daar eenigszins tot andere gedaante weten te fatsoeneeren. Zij hadden echter geen ander gevolg, dan dat zij eene nieuwe zijde van zijn innerlijk leven in het licht kwamen te stellen. Men kan dan ook zijn werk veel voegelijker verdeelen in groepen, die niets te maken hebben met den tijd. De tijd heeft alleen belang voor wat betreft de geleidelijke verandering in de uitbeelding van den „inhoud” dier groepen, die ik gaarne „moreele groepen” zou willen noemen (woorden als „inhoud” en „moreel” gebruik ik gemakshalve). De evolutie in den inhoud is veel minder duidelijk, en is meer een vraagstuk van intensiteit of van verdoezeling; zij geldt in hoofdzaak om schakeeringen; zij bewijst weêr maar eens de groote eenheid in des schilders geestes- of zielewerk en is als